

Primerjalni narečni strokovni (slikovni) slovar za besedje s tematskega področja vrt in sadovnjak v izbranih govorih panonske in koroške narečne skupine

Mihaela Koletnik – Anja Benko

Cobiss: 1.01

V prispevku v obliki primerjalnega narečnega slovarja predstavljamo besedje s tematiko vrt in sadovnjak. Primerjava je narejena na vzorcu izbranih govorov koroške in panonske narečne skupine, ki se zemljepisno ne stikata. Vsi dosedANJI narečni slovarji (okoli 30 jih je) so omejeni na govor enega izbranega kraja ali regionalnega področja. Slovenci narečnega strokovnega (slikovnega) slovarja, ki primerja govore različnih narečnih skupin, še nimamo. Gre torej za novost v slovenskem narečnem slovaropisju.

Ključne besede: narečno slovaropisje, primerjalni narečni strokovni (slikovni) slovar, prekmursko narečje, koroško narečje

A comparative technical (picture) dialect dictionary for vocabulary from the thematic field garden and orchard in selected subdialects of the Pannonian and Carinthian dialect groups

This article presents vocabulary connected with gardens and orchards in the form of a comparative dialect dictionary. The comparison is made based on a sample of selected subdialects of the Carinthian and Pannonian dialect groups, which are not geographically adjacent. All dialect dictionaries published until now (there are around 30) are restricted to a speech of one particular place (town) or region. So far Slovenes have no comparative technical (picture) dialect dictionary. Such a work is therefore a pioneer among Slovene dialect dictionaries.

Keywords: dialect lexicography, comparative technical (picture) dialect dictionary, Prekmurje dialect, Carinthian dialect

1 Uvod

Slovenska dialektologija¹ je popisu in raziskavam narečnega besedja doslej posvetila premalo pozornosti,² čeprav je slovenščina med vsemi slovanskimi jeziki narečno

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega projekta J6-2238 z naslovom Slovenski jezik v stiku evropskega podonavskega in alpskega prostora, ki ga financira Agencija za raziskovalno dejavnost RS; odgovorni nosilec projekta je red. prof. dr. Marko Jesenšek.

² Razlogov za precejšnji zaostanek slovenskega narečnega slovaropisja za slovaropisji drugih sorodnih jezikov in s tem za sorazmerno skromno število slovenskih narečnih slovar-

najbolj razčlenjena,³ slovenski (etnični) narečni prostor, ki meri približno 24.600 km², pa se dokaj razlikuje tudi v leksikalnem pogledu. Ker Slovenci ne moremo pričakovati, da bomo v bližnji prihodnosti dobili vseslovenski narečni slovar splošnega (ali tematskega) dela besedišča, večina dosedanjih narečnih slovarjev pa je največkrat enonarečna s preprosto geselsko strukturo: ena narečna beseda – ena razlaga – en ponazarjalni zgled,⁴ bi v slovenskem govornem prostoru morda veljalo najprej poskusiti s popisi strokovnega narečnega izrazja s področja materialne kulture (npr. poljedelstvo, vinogradništvo itd.), za kar bi bilo treba izdelati mrežo krajev po narečnih skupinah, nove, iz sodobnega stanja izhajajoče tematske vprašalnice in metodologijo obravnav, na kar je opozorila že Martina Orožen (2003: 313–314).

Potreba po strokovnem izrazju se je pojavila že takrat, ko se je jezik oblikoval kot družbenokomunikacijsko sredstvo (Leder 1991: 155). Slovenci smo prve strokovne izraze prinesli v naše kraje iz prvotne domovine. Pri tem je šlo za osnovno poljedelsko, lovsko, ribiško in primitivno stanovanjsko izrazje ter izrazje prvih obrti, ki je nastalo v praslovanski dobi, kar kažejo tudi skupni izrazi za te dejavnosti v vseh slovanskih jezikih (Leder 1991: 155). Naslednja stopnja se je pojavila, ko so se spremenile družbene razmere – stik z romaniziranimi staroselci, pokristjanjenje Slovencev, germanski vpliv ipd. Razvoj znanosti in tehnike je že nekdaj silil in še sili strokovnjake k vse intenzivnejšemu razmišljanju o popisovanju izrazja določene stroke, tudi strokovnega narečnega besedja, k njegovi kodifikaciji v slovarju, k spoznanju o nujnosti ustaljevanja ustreznih in uporabljenih izrazov. Le tako se je namreč mogoče posvečati skrbi za poimenovanja novih in starih predmetov v določeni stroki.

Na Slovenskem že obstaja nekaj slovaropisnih razprav z narečnim strokovnim gradivom, objavljenih v različnih publikacijah,⁵ pa tudi dva strokovna slovarja v knjižni obliki.⁶ Dialektologinja Jožica Škofic ugotavlja (2002: 262), da je zbrano narečno gradivo za strokovne slovarje večinoma slovaropisno še neobdelano, zato čaka slovenske dialektologe še veliko dela tako pri monografskih slovarskih obdelavah strokovnega izrazja za dejavnosti, značilne le za posamezne govorne skupnosti, kot tudi pri slovarskem prikazu strokovnih izrazov za dejavnosti ali predmetnosti, razširjene po celotnem slovenskem jezikovnem ozemlju.

---

jev je več; o njih sta septembra 2010 v Pišecah govorila Peter Weiss in Karmen Kenda-Jež.

³ Dva milijona Slovencev govori več kot 50 narečij, združenih v sedem narečnih skupin. G. H. Lundberg ugotavlja (1999: 91), da imamo Slovenci enega od najbolj zapletenih in razčlenjenih narečnih zemljevidov v Evropi.

⁴ Karmen Kenda-Jež in Peter Weiss ustno v Pišecah 14. septembra 2010.

⁵ Več o zbirkah narečnega strokovnega izrazja Škofic (2002: 259–261; 2004: 61–77) in Humar (2004: 17–31).

⁶ Avtorica prvega je Karmen Kenda-Jež (2007), avtorica drugega, ki je slikovni, pa Mihaela Koletnik (2008).

Mariborska dialektološka šola, katere predmet jezikoslovnega raziskovanja je tudi narečno strokovno izrazje, bo v sodelovanju z dialektološko sekcijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani skušala izdelati teoretično podstavo za izdelavo narečnih strokovnih slikovnih slovarjev.⁷

2 Narečni strokovni slovar

Narečni strokovni (slikovni) slovar bi lahko opredelili kot slovar, ki vsebuje narečno strokovno izrazje različnih dejavnosti oz. strok. To izrazje Marjeta Humar opisuje kot sistem narečnih poimenovanj neke obrti (npr. čevljarstvo, lončarstvo, tkalstvo), opravil (npr. poljedelstvo, živinoreja) ali določenega področja (npr. botanika). Od knjižnega izrazja se razlikuje po načinu in območju rabe, ne izkazuje znanstvenih terminov, odraža pa način življenja na določenem območju, značilnosti tamkajšnje obrti ali stroke, avtohtono znanje ali znanje, prevzeto od drugod, vpliv drugih jezikovnih območij, značilnosti narečja ali govora, v katerem je nastalo in se uporablja, jezikovni vpliv tega območja na knjižni jezik ipd. (Humar 2004: 26–27). Narečni strokovni (slikovni) slovar je torej slovar, v katerem najdemo posebno, enopomensko besedje, ki se nanaša izključno na predmete ali opravila v zvezi s strokovno dejavnostjo, ter strokovno besedje, ki spada v splošni besedni zaklad in ima v stroki značilnosti splošne rabe, lahko pa je tudi pomensko ali oblikovno modificirano (Jež 1997: 212); ne vsebuje najpogostejših narečnih besed, saj te navadno ne pripadajo področju, obravnavanemu v tovrstnem slovarju. Ker meje med splošnim besedjem in izrazjem niso ostre, ampak prehodne, je razmejitev pri narečnih leksemih težja kot pri knjižnih, saj se pri slednjih lahko sklicujemo na kodificirano normo. Medsebojni vplivi se tudi v narečnem izrazju kažejo pri (a) terminologizaciji, tj. poimenovanju posebnega, manj znanega z izrazom, ki je vsaj v svojem osnovnem pomenu del splošne zavesti, in (b) determinologizaciji, tj. dinamičnem, nenadzorovanem procesu, kjer besedje naravno prehaja iz ene funkcijske zvrsti v drugo. Ko denotat postane prepoznaven zunaj stroke, v splošno leksiko preide tudi njegov izraz (Vidovič Muha 2000: 116).

V primerjalnem narečnem strokovnem (slikovnem) slovarju se prikazuje različnost oziroma enakost poimenovanj za predmetnost med narečji ter tudi med narečji in knjižnim jezikom. Po Herbertu Ernstu Wiegandu (2000: 664) obstaja med narečnim slovaropisjem na eni in slovaropisjem knjižnega jezika na drugi strani slovaropisna podatkovna praznina. Različne oblike soobstoja narečja in knjižnega jezika so vodile in še vodijo v tvorbo novih jezikovnih oblik, kar predstavlja nov izziv za narečne besedoslovce. Ker knjižni jezik v stiku z drugimi zvrstmi istega jezika in z drugimi jeziki razširja svojo leksikalno sestavo, ker ima v večini sporazumevalnih položajev na splošno večjo sporazumevalno širino in višjo veljavo kot

⁷ Izid prvega takšnega slovarja – slovarja kmetijskega izrazja za koroško narečno skupino – pričakujemo v prihodnjih dveh letih.

narečja in ker združuje skupine govorcev (notranja združevalna funkcija v nasprotju z razlikovalno, ki se kaže navzven – Wiegand 2000: 646), smo se odločili v izhodišče slovarskega sestavka postaviti knjižnoslovenske iztočnice, s čimer poudarjamo dve ravni primerjalnega narečnega strokovnega slovarja: na prvi gre za razmerje med knjižnim in vsemi narečnimi izrazi, na drugi pa za razmerje med posameznimi narečnimi iztočnicami.

Ta osnutek primerjalnega slovarja, ki ima tudi kulturološki namen, saj dokumentira narečno stanje v koroškem in prekmurskem jezikovnem okolju, je enojezičen, saj so v njem razlage v geslih zapisane s sredstvi istega jezikovnega diasistema, kot mu pripada narečje, vendar pa drugega podsistema, tj. knjižnega jezika (Weiss 1994: 22).

Zasnovan je razlikovalno, kar pomeni, da zajema besedje koroškega in prekmurskega narečja, ki v knjižnem jeziku ni (tako) znano ali pa ima v narečju drugačen pomen, pri čemer so upoštevane tudi besede z neznčilnim (nesistemskim) glasovnim razvojem in nekatere besede, ki se od knjižnih razlikujejo v pregibanju.

Narečne besede so prikazane tako, da knjižnoslovenske iztočnice vodijo do primerja(l)nih poknjiženih narečnih iztočnic. Tako se prepletata knjižna in narečna slovaropisna teorija in praksa, utrjujejo se narečna poimenovanja za posamezno predmetnost, uporabnika slovarja pa ne bega z novostmi (Weiss 2000: 29). Narečna poimenovanja se iščejo tako, da prehajamo od pomena k besedi in ne obratno, kar vodi do (različnih) narečnih leksemov za isti iskani pomen. Pri zbiranju gradiva na terenu smo uporabili onomaziološki pristop (slikovna predstavitev denotata), pri čemer smo izhajali iz (splošne predstave, t. i. pojma) predmetnosti ter iskali njene ustrezne poimenovalne možnosti (prim. Vidovič Muha 2000: 21), in semaziološki pristop (razlaga v slovarju), kjer smo spraševali po označenem (Vidovič Muha 2000: 21).

Narečno izrazje je v predstavljenem slovarčku urejeno v večdelno hierarhično zgradbo, slovarski sestavki so abecedno razporejeni glede na knjižno geselsko iztočnico (zapisano na sivi podlagi), katere pomen smo preverili s terenskimi raziskavami. Geselski sestavek je nato razdeljen na dva dela, označena s **pkm.**⁸ in **kor.**⁹ Narečne iztočnice so poknjižene, kar je v skladu s sodobnim slovaropisnim pristopom (prim. Weiss 2009: 56). Pri poknjiženju narečnih leksemov smo si pomagali z glasoslovnimi sistemi v raziskavo zajetih govorov, s Pleteršnikovim Slovensko-nemškim slovarjem in s Slovarjem slovenskega knjižnega jezika.

Posamezni slovarski sestavek je sestavljen tako, da krepko zapisani poknjiženi narečni iztočnici za dvema navpičnicama (||) sledi njen fonetični zapis z obema osnovnima slovarskima oblikama – samostalniki in samostalniške besedne zveze so torej zapisani v imenovalniku in roditeljskem ednine (pri množinskih samostalnikih v množini), glagoli v nedoločniku in prvi osebi ednine sedanjika. Sledi besednovrstni podatek: m, ž in s za samostalnike ustreznega spola, kar velja tudi za podiztočnice

⁸ Označuje poimenovanja iz prekmurskega narečnega okolja, in sicer rogašovskega, tišinskega in črenšovskega (Č) govora.

⁹ Označuje poimenovanja iz koroškega narečnega okolja, in sicer brdinskega govora mežiškega narečja.

s samostalniškim jedrom in pridevniškim prilastkom, dov. in nedov. za dovršne in nedovršne glagole. Temu sledi pomenski razdelek, zapisan ležeče, samo takrat, kadar je pomen narečne besede ožji ali širši od navedenega knjižnega.¹⁰ Pri pisanju pomenskih razlag smo se oprli na razlage v SSKJ-ju, tj. prvem slovenskem enojezičnem slovarju z dosledno razlago vseh vanj uvrščenih besed (Weiss 1994: 22), pri čemer smo upoštevali priporočila Petra Weissa (2009: 57), da v primeru enakosti narečnega in osrednjeslovenskega knjižnega leksema na mestu pomenske razlage stoji samo knjižna osrednjeslovenska ustreznica.

Znaku ► sledi ponazarjalno gradivo – izsek iz posnetega in zapisanega narečnega besedila, pridobljenega pri terenskem delu, v katerem se uporablja narečni izraz.¹¹ Če informatorji leksema za predmetnost niso poznali, je to označeno z znakom –.

Sledi zgodovinsko-kontrastivni razdelek, ki je označen z znakom □ (povzetim po Weiss 1994: 68) in v katerem je navedena izpričanost narečnih poknjiženih iztočnic v dveh temeljnih slovarjih slovenskega knjižnega jezika, in sicer v Pletersnikovem (1894–1895) Slovensko-nemškem slovarju (Plet.) in v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ).¹² S tem osvetljujemo zgodovinsko pojavljanje posamezne besede, opredeljujemo njeno razširjenost in opozarjamo na morebitne pomenske razlike. Etimoloških podatkov ne navajamo, saj jih po Gjurinu (1986: 177), Moslovi (2004: 6) in Weissu (1990: 30) ni treba navajati; slednji sicer opozarja (2006: 465), da bi bilo njihovo izbirno navajanje morda vendarle smiselno.

Geselskemu sestavku je dodano slikovno gradivo¹³ – risbe in fotografije, ki uporabnikom pomagajo pri vizualizaciji predmeta, s čimer se poveča sporočilnost (vsakega) slovarja (Weiss 1990: 37).¹⁴ Trudili smo se slediti načelu, naj bo vsak pomen leksema opremljen z najmanj enim ponazarjalnim zgledom (Mosel 2004: 6). Slikovno gradivo pri tem ne zamenjuje razlage, ampak jo samo »ilustrira«, saj predstavlja konkreten (fotografija tudi avtentičen) primerek, medtem ko se razlaga nanaša na abstraktni pojem (po Zgusti (1991) je prvo denotat, drugo pa designat – Gjurin 1986: 166).

Slovarju sta dodana še (1) seznam (register) knjižnih in poknjiženih narečnih kazalk,¹⁵ s čimer se poveča pregled nad podatki (Weiss 1990: 40), in (2) abecedni

¹⁰ Z uresničevanjem pomenskega razdelka v vseh primerih bi prišlo do nepotrebnega ponavljanja, kar bi bilo moteče za bralce/uporabnike slovarja.

¹¹ Če ni označeno drugače, je ponazarjalno gradivo za prekmurščino iz rogašovskega govora.

¹² Pri preverbi so uporabljeni tile znaki: +/- (ne)obstoj besedne enote, p – iztočnici se pomensko ne pokrivata, p ~ v ustreznem slovarskem sestavku dani pomen ni dokumentiran, → glej, primerjaj.

¹³ Slikovno gradivo zaradi zahtevnosti tiska in omejenega prostora prikazujemo samo pri desetih slovarskih sestavkih. Risbe so delo Urše Kogelnik, študentke arhitekture na Univerzi v Mariboru.

¹⁴ Po Svensénu (1993: 167) naj bi se slikovno gradivo čim bolj dotikalo besede, na katero se navezuje, oz. naj bi se ji čim bolj približalo.

¹⁵ Seznam (register) knjižnih in poknjiženih narečnih kazalk: **berivka** → *berivka, pricajtna solata*; **borovnica** → *borovnica, črnica*; **cepiti** → *cepiti, pelcati*; **cvetača** → *cvetača, karfijola*; **čebula** → *čebula, luk*; **čebulček** → *čebulček, lukec*; **česen** → *česnek, klobuh*;

seznam vseh poknjiženih narečnih besed,¹⁶ ki je po Weissu (1990: 41) obvezna sestavina vseh narečnih strokovnih slovarjev.

3 Slovarček¹⁷

berivka ¹ 'zgodnja spomladanska solata, ki ne dela glav'	
pkm.	kor.
berivka be'ri:fka -e ž ▶ Na sp'rɔtolge 'gɛ:ɪ 'pɾ:vɪ re'pinɔ pa be'ri:fka.	pricajtna solata pər'ca:itna so'wa:ta -e ž ▶ Pər'ca:itna so'wa:ta je pa 'vi:gret. Pər'ca:itne 'li:ətos ni 'kaj 'bɔ:wo. Ni z'ra:stwa, da smo 'mərli d'ru:go s'jat.

□ *berivka*: SSKJ: +, Plet.: +; *pricajtna solata*: SSKJ: –, Plet.: –

drobnjak → šnikelj, žnitloh; **fižol** → grah, fižol, nizki grah, nizka fižola, rantnasta fižola, visoki grah; **greda** → greda, petelj; **ježica** → jež, ježica; **kisati** → kisati, kvasiti; **klatiti** → klatiti dol, stepati dol; **korenček** → korenček, korenje, mrkevca, rumeno korenje, žolta mrkevca; **kosmulja** → bampri, engriš; **krhelj** → kloca, šajba, šibrli, škloca; **kumara** → murka, ogorka; **kumina** → kum, kumen, kimina; **lovor** → lombrek, lorbek, lovor; **malina** → himper, malina; **marelica** → marelica, marula; **marjetica** → marjetica, rukalica; **motovilec** → repincelj, repiclin; **narcisa** → klobušnica, narcisa; **nat** → nat, ščavje; **obrati** → obrati dol, pobrati dol; **obrezovati** → obrezovati, rezati dol; **olupiti** → olupati, olupiti; **pleti** → pleti, skubsti ven; **pikirati** → flancati, pikirati; **robida** → krpušnica, ostroga; **sadovnjak** → ograd, pungrad, skedenj; **srčika** → črček, srce; **stiskalnica** → preša; **stiskati** → prešati; **šmarnica** → solzica, šmarnica; **tropina** → drožje, štokovje, tropina; **vrtnica** → gartroža, ščipek; **zelena** → celer, epuh, zeler; **zgniti** → zagniti, zgniti; **žajbelj** → žajfek, žavbej; **žganje** → šnops, žganica; **žgati** → palirati, prežigati.

¹⁶ Abecedni seznam vseh poknjiženih narečnih besed: bampri, berivka, borovnica, celer, cepiti, cvetača, čebula, čebulček, česnek, črček, črnica, drožje, engriš, epuh, fižol, flancati, gartroža, grah, greda, himper, jež, ježica, karfijola, kisati, klatiti dol, klobuh, klobušnica, kloca, krpušnica, korenček, korenje, kum, kumen, kimina, kvasiti, lombrek, lorbek, lovor, luk, lukec, malina, marelica, marjetica, marula, mrkevca, murka, narcisa, nat, nizka fižola, nizki grah, obrati dol, obrezovati, ogorka, ograd, olupati, olupiti, ostroga, palirati, pelcati, petelj, pikirati, pleti, pobrati dol, pricajtna solata, preša, prešati, pungrad, rantnasta fižola, repincelj, repiclin, rezati dol, rukalica, rumeno korenje, skedenj, skubsti ven, solzica, srce, stepati dol, šajba, ščavje, ščipek, šibrli, škloca, šmarnica, šnikelj, šnops, štokovje, tropina, visoki grah, zagniti, zeler, zgniti, žajfek, žavbej, žganica, žgati, žnitloh, žolta mrkevca.

¹⁷ Zaradi prostorskih omejitev tukaj predstavljamo narečno besedje za 43 od 162 knjižno-slovenskih iztočnic, preverjenih na terenu.

borovnica

‘nizka, grmičasta gozdna rastlina ali njene užitne črne jagode’

pkm.

borovnica || borov'nica -e ž ▶ Borov'nice
p'rinas ne ras'te:jo.

kor.

črnica || čər'ni:ca -e ž ▶ Čər'ni:ce so
po 'ləsu. Če jix je 'bɔ:wo 'wɛ:iko, smo
nab'ra:li za š'nɔps, če pa ne, pa še 'tək za
po'so:šit. 'Su:xe smo z'mi:ərom 'mɛ:li. U
g'la:ɯnem je b'wɔ za š'nɔps – čər'ni:čou
š'nɔps.

▣ *borovnica*: SSKJ: +, Plet.: +; *črnica*: SSKJ: nar. severovzhodno, Plet.: +

borovnica

cepiti

‘vstavljati cepič, požlahtnjevati s cepljenjem’

pkm.

cepiti || ci'pitɨ ci'pi:jn nedov. in dov. ▶
Džab'lânɨ smo ci'pi:ilɨ, 'tūi 'tɾs smo
ci'pi:ilɨ, s'live ci'pi:ilɨ, g'rū:iške.

kor.

pelcati || 'pɛ:ɯcat -am nedov. in dov. ▶ 'Tɔ
se pa peɯ'cu:je d'rɛ:uɛ. 'Pɛ:ɯcali smo pa
'vi:gret.

▣ *cepiti*: SSKJ: +, Plet.: +; *pelcati*: SSKJ: –, Plet.: –

cvetača

‘kulturna rastlina z omesenelim socvetjem’

pkm.

cvetača || cve'tāča -e ž ▶ Cve'tāča 'ma:
'ko:ɯlɨ ze'lɛ:ine 'li:iste, na s're:idi pa
'be:ilo gla'vo:ɯ.

kor.

karfijola || karfjɔ:la -e ž ▶ Karfjɔ:le 'jəs
'tɔt 'ni:sən 'mɛ:wa 'nəč s'ja:ne, ni'kɔl.

▣ *cvetača*: SSKJ: +, Plet.: –; *karfijola*: SSKJ: +, Plet.: + (gl. karfijol)

čebula

‘začimbna rastlina s cevastimi listi ali njeni omeseneli podzemeljski deli’

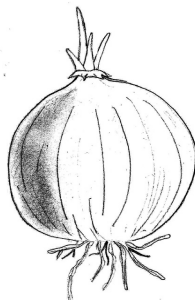
pkm.

luk || 'lük -a m ▶ 'Dâ 're:ĩžemo 'lük, 'tę se 'džo:ũčemo.

kor.

čebul || če'bu: -'bu:wa m ▶ Če'bu: smo pa 'vi:gret na'sa:dli, 'pɔl ɯ 'jəsən se je po'pi:po, 'pɔl sən ga pa 'kɔp sp'le:twā ɯ 'ki:to pa 'gər o'bę:swa.

▣ *čebul*: SSKJ: nar., Plet.: +; *luk*: SSKJ: nar. vzhodno, Plet.: +

čebula

čebulček

‘pridelek iz čebulnega semena v prvem letu’

pkm.

lukec || 'lü:ĩkec -a m ▶ Z 'lü:ĩkečovga 'šemena zras'tę:ĩ 'lü:ĩkec.

kor.

čebulček || če'bu:lček -čka m ▶ Ko se 'seje 'se:me, 'pɔl 'pərvo 'lę:to z'ra:ste 'təsti d'rɔbən če'bu:lček. No, 'tətega se po'pi:ple pa se x'ra:ne za d'ru:go 'lę:to, 'pɔl se pa d'ru:go 'lę:to sa'di:. 'Tam je pa 'pɔl če'bu:la al pa če'bu:.

▣ *čebulček*: SSKJ: +, Plet.: + (→ čebulək); *lukec*: SSKJ: nar. vzhodno, Plet.: –

česen

‘začimbna rastlina z dolgimi ozkimi listi ali njeni iz strokov sestavljeni podzemeljski deli’

pkm.

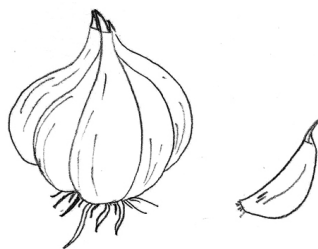
česnek || 'česnek -a m ▶ 'Česnek 'gę:ĩ 'lü:ĩkove 'fɔ:rme, 'sāmo 'kā 'ma: st'rɔke. 'Česnek v 'župo 'de:ĩvamo.

kor.

klobuh || k'lɔ:bux -a m ▶ S k'lɔ:buxom smo g'lix 'tək 'di:əwali ž n'jim ko s če'bu:.

▣ *česnek*: SSKJ: – (→ česen), Plet.: +; *klobuh*: SSKJ: –, Plet.: – (→ česen)

česen

drobnjak

‘začimbna rastlina s tankimi cevastimi listi’

<u>pk.</u>	<u>kor.</u>
šnikelj š'nikl̩ -kla m ▶ V 'župo 'de:ɪvlemo 'tūj ze'l̩e:ɪn̩j š'nikl̩.	žnitloh ž'ni:tlox -a tudi ž'ni:twox -a m ▶ Ž'ni:twox je pa za 'žu:pe al pa za o'ma:ke. Smo 'ja:jce s'ku:xali pa ž'ni:twoxa 'nətər na'ri:əzali pa 'o:lije 'gər. Al pa k s'ku:ti 'cə.

▣ *šnikelj*: SSKJ: –, Plet.: –; *žnitloh*: SSKJ: –, Plet.: – (→ drobnjak)

fižol

‘kulturna rastlina z navadno rahlo obarvanimi cveti in dolgimi stroki ali njeni sadovi’

<u>pk.</u>	<u>kor.</u>
grah g'rā -ja m ▶ 'To:u 'gɛ:ɪ g'rā. 'Visk̩j g'rā se 'sü:ɪče 'ko:uɫj š'ča:pka, 'nisk̩j g'rā pa 'gɛ:ɪ bres š'ča:pka. nizki grah 'nisk̩j g'rā nizki fižol ▶ 'Nisk̩j g'rā 'gɛ:ɪ bres š'ča:pka. visoki grah 'visk̩j g'rā visoki fižol ▶ 'Visk̩j g'rā ras'tɛ:ɪ 'gər po š'ča:pk̩j.	fižola fi'žɔ:la -e ž ▶ 'Su:xo fi'žɔ:lo smo pa z'wu:šli, 'pəl se je pa 'žu:pa 'ku:xawa, za'bi:əlen je 'biu, 'mərzwa pa 'o:li 'gər. nizka fižola 'ni:ska fi'žɔ:la nizki fižol ▶ Sən še 'jəs s'ja:wa 'təsto 'ni:sko fi'žɔ:lo. rantnasta fižola 'ra:ntnasta fi'žɔ:la visoki fižol ▶ 'Ra:ntnasta fi'žɔ:la pa po 'ra:ntax g're:.

▣ *fižola*: SSKJ: –, Plet.: –; *grah*: SSKJ: p –, Plet.: +

greda

‘oddeljena ploskev obdelane zemlje na vrtu’

pk.

greda || g're:ida gre'de:ī ž ▶ G're:ida se p'ra:vī 'enomī fa'lātī og'ra:ca.

kor.

greda || g're:da -e ž ▶ Ko se zaš'te:xa, no, pog'ra:bi, 'pōl smo pa 'tək 'ta:ke g're:de, no, 'pē:tīne na'rē:dli, no. 'Pōl sən pa 'wo:nta 'ma:wo po'xō:dwa, da sən na'rē:dwa 'pē:tī, 'pōl pa 'dərč d'ru:giga. 'Tək smo 'di:əwali.

petelj || 'pē:tī -na m *greda* ▶ 'Vi:gret sən zaš'te:xawa, 'pōl sən pa na'rē:dwa 'wo:nta 'pē:tīne, da sən po ʌ'sa:kem š'wa, 'pōl pa s'ja:wa kar je b'wō t'ri:əba.

☐ *greda*: SSKJ: +, Plet.: +; ☐ *petelj*: SSKJ: –, Plet. –

ježica

‘bodičasta lupina okrog ploda’

pk.

ježica || gi'žica -e ž ▶ Kos'ta:njī so v gi'žicī.

kor.

jež || 'ji:əš 'jē:ža m ▶ 'Ko:stan je ū 'jē:žo.

☐ *jež*: SSKJ: p ~, Plet.: + (→ ježica); *ježica*: SSKJ: +, Plet.: +

kisati

‘povzročati, da postaja kaj (zaradi vrenja) kislo’

pk.

kvasiti || k'vāsiti k'va:sin nedov. ▶ 'Rēpa se k'va:sī pa 'zeldže 'tūj k'va:simo.

kvasiti se || k'vāsiti se k'va:sin se ▶ 'Rēpa se k'va:sī pa 'zeldže 'tūj k'va:simo.

kor.

kisati || 'ki:sati -am nedov. ▶ 'Rē:po smo 'ki:sali. Pa so'wa:to smo 'vē:dno 'ki:sali.

kisati se || 'ki:sati se -am se ▶ M'li:əko se 'ki:sa al pa 'mo:št se 'ki:sa.

☐ *kisati*: SSKJ: +, Plet.: +; *kvasiti*: SSKJ: +, Plet.: +

klatiti

‘povzročati, da zaradi tolčenja s palico padajo sadeži z drevesa’

pk.

stepati dol || 'dōj s'te:ipati 'dōj -plen nedov. ▶ 'To:ū smo 'mēlī 'du:ūgī 'bōt pa smo s'te:ipali 'dōj s'live ali o'rēje.

kor.

klatiti dol || 'dōj k'wa:tit 'dōj -im nedov. ▶ Z 'ra:nti sən 'dōj k'wa:twā, da sən 'dōj 'du:əbwa.

☐ *klatiti*: SSKJ: +, Plet.: +; *stepati*: SSKJ: p ~, Plet.: +

korenček

‘rastlina z večkrat pernato razdeljenimi listi ali njeni omeseneli podzemeljski deli’

pkm.

mrkevca || 'mɤkefca -e ž ▶ V 'župo
'de:ɣvlemo 'mɤkefco.

žolta mrkevca || 'žu:ɥta 'mɤkefca
rumeno korenje |za krmol ▶ 'Žu:ɥta
'mɤkefca pa se 'nüca za po'la:ganje
ži'vi:ɣnj.

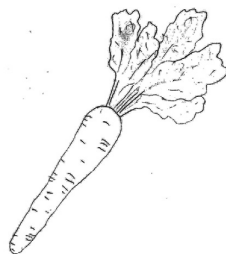
kor.

korenček || ko'rɛ:nček -čka m ▶ ɛr'dɛ:či
ko'rɛ:nček je za 'je:st, za prex'ra:no.

korenje || ko'rɛje -a s *korenje* ▶ Ko'rɛ:ja je
pa 'we:nč 'so:rt.

rumeno korenje || ər'mɛ:no ko'rɛje
rumeno korenje |za krmol ▶ Ru'mɛ:no
ko'rɛje sən pa 'tɛ:iko 'ku:xawa 'jəs –
ko'rɛjewo 'žu:po, ɥ'ča:six. [...] Pa 'nətər
ɥ 'žu:po sən, ko ər'dɛ:čɛga še ɥ'ča:six
'ni:sən 'tək 'mɛ:wa, 'jəs sən 'kər 'təstəga
ru'mɛ:nəga 'da:wa 'nət ɥ 'žu:po 'tət.

☐ *korenček*: SSKJ: +, Plet.: +; *korenje*: SSKJ: +, Plet.: +; *mrkevca*: SSKJ: – (→ mrkev
p +), Plet.: +

korenček

kosmulja

‘gojen ali divje rastoč bodeč grm ali njegove užitne jagode’

pkm.

engriš || 'ɛngriš -a m ▶ 'ɛngriš 'ma:
ze'lɛ:ɣne 'džəgode, 'vöuke 'kāk č'rɛšnje.

kor.

bamprli || 'ba:mpərli -lou m mn. ▶
'Ba:mpərle 'di:əwamo 'nətər ɥ po'ga:čo.
Po'ga:čo 'najpərwo za'mi:əsno, 'da:m
k'wa:s 'nətər pa za'mi:əsəm z m'li:əko,
'pəl pa, ko m'sxa:ja, pa raz'tɛ:gnem pa
po'su:jem z 'ba:mpərli pa s 'cu:kro pa
za'vi:jem pa s'pe:čem. / 'Li:ətos sp'lɔx
'ni:mamo 'ba:mpərloɥ.

☐ *bamprli*: SSKJ: –, Plet.: –; *engriš*: SSKJ: –, Plet.: – (→ agres)

kosmulja

krhelj

'posušen podolgovat kos sadja, navadno jabolka'

pk.

šajba || 'ša:jba -e ž ▶ Na š'nite na're:izanin 'süjin 'dža:bukan p'ra:vimo 'ša:jbe.

škloca || šk'lójca -e ž ▶ Na fa'lâte na're:izanin pa po'süšenin 'dža:bukan p'ra:vimo šk'lójce.

kor.

kloca || k'wō:ca -e ž *krhelj hruške* ▶ K'wō:ca je 'su:xa g'ru:ška. – P'ra:jimo 'su:xe g'ru:ške, 'su:xe k'wō:ce, 'ši:bərli.

šibrli || 'ši:bərli -oū m mn. *krhelj jabolka* ▶ Ū'ča:six smo 'rəkli, da so 'ši:bərli pa k'wō:ce. G'ru:ške so b'lē k'wō:ce, 'ja:boūčni so b'lē pa 'ši:bərli.

☐ *kloca*: SSKJ: –, Plet.: p –; *šibrli*: SSKJ: –, Plet.: –; *šajba*: SSKJ: p –, Plet.: –; *škloca*: SSKJ: –, Plet.: p –

kumara

'kulturna rastlina s plazečim se stebлом in rumenimi cveti ali njen sad'

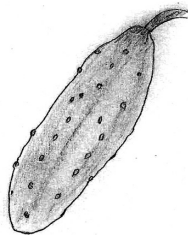
pk.

ogorka || 'o:ūgrka -e ž ▶ 'O:ūgrke so p'recij vo'dene, 'ge:jmo je na ša'la:tj, 'bōle 'ma:le pa v g'lāže 'de:ivamo.

kor.

murka || 'mu:rka -e ž ▶ 'Mu:rke so za m'sē 'so:rte: 'mu:rkoū zōs, 'mu:rkawa 'žu:pa, m'lē:čne 'mu:rke n'ətar ū 'ki:slo m'li:əko.

☐ *ogorka*: SSKJ: –, Plet.: +; *murka*: SSKJ: nar. vzhodno, Plet.: +

kumara

kumina

'dvoletna vrtna zdravilna ali začimbna rastlina z belimi in rožnatimi cveti v kobulih ali njeno dišeče seme'

pk.

kum || 'kūn -a m ▶ 'Kūn se 'de:iva na ə'rde:ičo rēpo ali na ša'la:to z 'o:ūgork.

kumen || ki'mē:n -a m ▶ 'Mi:ī 'ma:mo ki'mē:n. 'Ma: d'ro:ūvno 'zj:nje. V 'župo ga 'de:ivamo pa na me'so:ū.

kor.

kimina || ki'mi:na -e ž ▶ Ki'mi:na je 'pač 'tək, 'nətar, ko se 'kaj 'ku:xa. No, po m'sō:t je b'wa 'fa:jn. Pa za 'ča:je, za 'māso, 'kəkər je 'ki:rmo 'pa:sawo, da se je do'pa:dwo. Pa 'gər na 'mu:rke, ki'sē:we 'mu:rke, 'mu:rkowo so'wa:to al pa m'li:əčne 'mu:rke 'tōt, smo na m'sē ki'mi:no 'da:li 'nətar.

☐ *kimina*: SSKJ: –, Plet.: +; *kum*: SSKJ: p –, Plet.: +; *kumen*: SSKJ: p –, Plet.: +

lovor

‘sredozemski grm ali drevo, katerega dišeči usnjati listi se uporabljajo kot začimba’

pkm.

lombrek || 'lu:mbrek -a m ▶ 'Lu:mbräk
jä 'jaku 'mõčän. 'De:ivlämo ga f 'kisilä
k'rumplä. (Č)
lorbek || 'lõ:rbeek -a m 'Lõ:rbeek 'de:ivamo
v 'župo.

☐ *lombrek*: SSKJ: – (→ lorber), Plet.: – (→ lorbek); *lorbek*: SSKJ: – (→ lorber), Plet.:
+; *lovor*: SSKJ: +, Plet.: +

kor.

lovor || 'lõ:võr -ja m ▶ 'Lõ:võrja pa taj š'tõ
ni b'wõ. 'Taj smo pa 'ku:pli ga. 'Li:ste smo
'ku:pli, ko so za 'žu:pe pa 'tõ.

malina

‘grmičasta rastlina, ki raste na posekah in v gozdovih, ali njene užitne, navadno rdeče jagode’

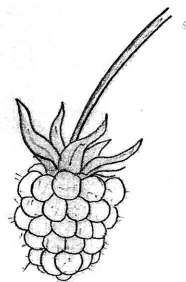
pkm.

himper || 'ximper -a tudi 'imper -a m ▶
Ə'rde:iče 'fa:rbe 'ge:ĩ 'imper.

☐ *himper*: SSKJ: –, Plet.: –; ☐ *malina*: SSKJ: +, Plet.: +

kor.

malina || ma'li:na -e m ▶ U'ča:six 'wi:əm,
'gõrta pod 'U:ršlo 'go:ro, so 'xõ:dle
'žẽ:nske ma'li:ne na'bi:rat. Je 'tæk 'čũ:dno
ma'li:n b'wõ, da so 'põl pro'da:le 'jæx.

malina

marelica

‘sadno drevo ali njegov rumenkasti koščičasti sad’

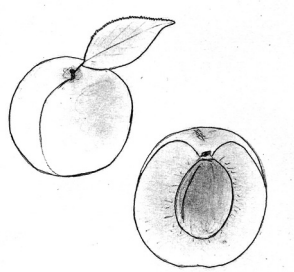
pkm.

marula || ma'rula -e ž ▶ Ma'rule pa so
cig'lene.

kor.

marelica || ma'rẽ:lca -e ž ▶ Ma'rẽ:lac š'tõ
pør 'nas ni b'wõ. 'Kẽ:jker sən jix 'ku:pwa,
smo jix po'jẽ:dli.

☐ *marelica*: SSKJ: +, Plet.: +; *marula*: SSKJ: –, Plet.: +

marelica

marjetica

‘majhna travniška ali vrtna rastlina z belimi cveti, Bellis perenis’

pkm.

marjetica || mar'je:ti:ca -e ž ▶ Mar'je:ti:ca
'tākše 'be:īle c've:īte 'ma:. Po tra:vnikaj
ras'te:jo.

kor.

rukatica || 'ru:kalca -e ž ▶ O, 'kæk cve'ti:jo
'ru:kalce. 'Bō:jda so za 'čaj, 'tæk sən
'ču:wa.

☐ *marjetica*: SSKJ: +, Plet.: +; *rukatica*: SSKJ: –, Plet.: +

marjetica

motovilec

‘rastlina, navadno samorasla, s podolgovatimi listi, ki se uporabljajo kot solata’

pkm.

repincelj || re'pincļ -na m ▶ Na sp'rōtolge
'ge:ī 'pr:vi re'pincļ pa be'ri:fka.
repinclin || re'pinclin -a m ▶ Re'pinclin je
ša'la:ta z 'ma:limi 'li:īstamī.

kor.

repincelj || re'pi:ncļ -na m ▶ Re'pi:ncļ je
pa so'wa:ta. Po 'ni:wi sən ga po'bi:rawa
'vi:gret. Sən w'e:īko na'bi:rawa ga.

☐ *repincelj*: SSKJ: nar. vzhodno, Plet.: +; *repinclin*: SSKJ: –, Plet.: –

narcisa

‘rastlina z dolgimi ozkimi listi in velikimi dišečimi rumenimi cveti’

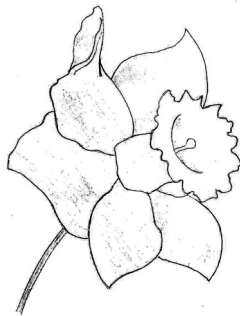
pk.

kor.

narcisa || nar'ci:sa -e ž ▶ Nar'ci:se 'ma:mo
'etj v og'rāčekj, 'leko 'tę s'lędj pog'lę:jdneš.

klobušnica || k'wɔ:bušnica -e ž ▶ O,
'kək 'li:ətos po 'pu:ŋgratix k'wɔ:bušnice
cve'ti:jo.

☐ *klobušnica*: SSKJ: –, Plet.: –, *narcisa*: SSKJ: +, Plet.: +

narcisa

nat

nar. ‘nadzemni, zeleni deli korenja’

pk.

kor.

nat || 'na:t na'ti:ĩ ž ▶ 'Ōbr zem'le:ĩ 'ma:
'mḡkefca 'na:t.

ščavje || 'ša:uję -a s *nat* ▶ 'Mi smo 'rəkli
're:pno 'ša:uję al pa 'bi:əle 're:pe 'ša:uję
pa ər'pi:čino 'ša:uję pa ko're:jewo 'ša:uję.

☐ *nat*: SSKJ: +, Plet.: +; *ščavje*: SSKJ: p ~ (→ šavje), Plet.: +

obradi

‘s trganjem odstraniti sadeže, plodove z drevesa, rastline’

pk.

kor.

pobradi dol || 'doj pob'rātj 'doj pobe're:ĩn
dov. ▶ 'Dā so 'dža:boka pa g'rū:ĩške z'rele,
'tę je tḡ'be:ĩ 'doj pob'rātj.

obradi dol || 'doj ob'rat 'doj o'be:rem dov.
▶ Š'to 'sa:dje je pa t'ri:əba 'doj ob'rat.

☐ *obradi*: SSKJ: +, Plet.: +; *pobradi*: SSKJ: +, Plet.: +

obrezovati

‘z rezanjem odstranjevati dele rastline zaradi redčenja, oblike, rodnosti’

pkm.

rezati dol || 'doj 're:zati 'doj 're:žen nedov.
► 'Doj 're:žemo 'vejke.

□ *obrezovati*: SSKJ: +, Plet.: p ~; □ *rezati*: SSKJ: +, Plet.: p ~

kor.

obrezovati || obrez'wa:t -'u:jem nedov. ►
'Sa:dje se obre'zu:je.

olupiti

‘odstraniti lupino, kožo’

pkm.

olupati || o'lü:ipati -plen dov. ► 'Džáboko
o'lü:iplen.

□ *olupati*: SSKJ: – (→ olupiti), Plet.: +; *olupiti*: SSKJ: +, Plet.: +

kor.

olupiti || o'wu:pit -im dov. ► 'Sa:dje sən
'mərwa o'wu:pit.

pleti

‘s puljenjem odstranjevati plevel’

pkm.

pleti || p'lětj ple'vę:in nedov. ► T'ra:vo
'mõremo p'lětj.

skubsti ven || 'võ s'kü:ipstj 'võ ski'bę:in
nedov. ► 'Mi:ĩ t'ra:vo 'võ ski'bę:imo.

□ *pleti*: SSKJ: +, Plet.: +; *skubsti*: SSKJ: p –, Plet.: p –

pleti || p'lět p'lę:jem nedov. ► P'lę:li smo.
'Jäs g'rēm 'pi:äso p'lět.

pikirati

agr., vrtn. ‘presajati sejance, da se bolje okoreninijo in okrepijo’

pkm.

flancati || f'la:ncati -an nedov. ► 'Mi:ĩ 'etj
p'ri nas 'zeldže f'la:ncamo.

pikirati || pi'kę:ĩratj -an nedov. ► 'Dā
prā'sa:jamo ka'pūsto, p'ra:vimu, 'kā
pi'kę:ĩramo. (Č)

□ *flancati*: SSKJ: –, Plet.: –; *pikirati*: SSKJ: +, Plet.: –

flancati || f'la:ncat -am tudi f'wa:ncat -am
nedov. ► So'wa:tne f'la:nce pa 'zę:lowe
f'wa:nce f'la:ncam.

robida

‘trnata grmičasta rastlina, ki raste na posekah in v gozdovih, ali njene užitne črne jagode’

pkm.

krpušnica || kɾ'pü:šnica -e ž ► Kɾ'pü:šnice
ras'tę:jo na 'pikaston gr'me:ĩ.

kor.

ostroga || ost'rõ:ga -e ž ► Ost'rõ:ge sən
na'bi:rawa.

▣ *krpuščnica*: SSKJ: – (→ nar. *kopinščica*), Plet.: – (→ *kompinščnica*); *ostroga*: SSKJ: nar., Plet.: +

sadovnjak

‘prostor okrog hiše in gospodarskega poslopja, porasel s travo in drevjem’

pk.

ograd || 'oɡrat -da m ▶ 'Tân, 'ge ras'te:ĩ
'sa:dno d'rɛvdʒe, p'ra:vimo 'oɡrat.

skedenj || š'kägēn -gnja m *sadovnjak* ▶
Či je 'oɡrat 'dälä k'rāj ut 'xiže, se p'ra:vi
š'kägän. (Č)

kor.

pungrad || 'pu:nɡrat -da m ▶ 'Pu:nɡrat je
pa pər'nas 'za:di š'to 'dɔ:ʊta za 'Ja:nesovi
'xi:ši. 'Tam je 'pu:nɡrat, sadovn'ja:k, ja.
Smo pa ʌ'se 'li:ate p'ra:jli na 'pu:nɡrati.

▣ *ograd*: SSKJ: +, Plet.: +; *pungrad*: SSKJ: –, Plet.: +; *skedenj*: SSKJ: p –, Plet.: p –

srčika

‘srednji, najmlajši listi solate’

pk.

črček || č'čɛ:ĩk -a m ▶ Ša'la:to na'berĩ pa
'sāmo č'čɛ:ĩke 'vō z're:ĩži, 'ovo pa f'k'rāj
'vrži.

▣ *črček*: SSKJ: –, Plet.: –; ▣ *srce*: SSKJ: +, Plet.: +

kor.

srce || 'sərce -a s ▶ So'wa:ta 'ma: pa 'sərce
'nətər, 'ta:ke ər'me:ne 'li:ste.

stiskalnica

‘stroj ali naprava za stiskanje grozdja’

pk.

preša || p'rɛša -e ž ▶ Š'kɛ:ĩr za stis'ka:vanje
'sa:dja 'ge:ĩ p'rɛša.

▣ *preša*: SSKJ: pog., Plet.: +

kor.

preša || p'rɛ:ša -e ž ▶ 'Mi smo še 'rɔ:čno
p'rɛ:šo 'mɛ:li. 'Ma:m še 'li:ko, ko je š'tole
'wo:nta pər 'xi:ši p'rɛ:ša b'wa.

stiskati

‘delati, da na predmet, snov po vsej površini deluje sila, da se izloči tekočina’

pk.

prešati || p'rɛ:jšatĩ -an nedov. ▶ G'dā
stis'ka:vlemo 'sa:dje na p'rɛši, p'ra:vimo,
'kā p'rɛ:jšamo.

▣ *prešati*: SSKJ: pog., Plet.: +

kor.

prešati || p'rɛ:šat -am nedov. ▶ 'Sa:dje pa
'o:li smo p'rɛ:šali.

šmarnica

‘gozdna rastlina z močno dišečimi drobnimi belimi cveti,
Convallaria maialis’

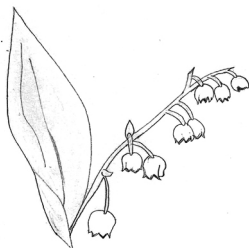
pkm.

šmarnica || š'ma:rnica -e ž ▶ 'Etj p'ri nas v
'le:jsj ras'te:jo š'ma:rnice.

kor.

solzica || sou'zi:ca -e ž ▶ O, 'ke:jk je
sou'zi:c. O sou'zi:cax je pa P're:žix 'tɔt
'pi:so u 'čartici Sou'zi:ce.

☐ *solzica*: SSKJ: nar., Plet.: +; *šmarnica*: SSKJ: +, Plet.: +

šmarnica

tropina

‘kar ostane po iztisnjenju tekočine iz plodov, semen’

pkm.

tropina || tro'pina -e ž ▶ F p'rešj os'ta:nejo
tro'pine.

kor.

drožje || d'rɔ:žje -a s *tropine* ▶ Ko se
sp're:ša, se u'li:je 'nətəɹ u 'sɔt, 'pɔl 'mərə
pa w're:t, da prew're:je, da 'wɔn z'mɛ:če
'təsto d'ro:žje.

štokovje || što'kɔ:uje -a s *tropine* ▶
Što'kɔ:uje je pa ot 'sa:dja. 'Tɔ je 'təste,
ko po p're:šanjo ot 'sa:dja os'ta:ne in 'bək
'vəžemo, u 'li:əs.

☐ *štokovje*: SSKJ: –, Plet.: –; *drožje*: SSKJ: p ~, Plet.: + (→ drožja); *tropina*: SSKJ: +,
Plet.: +

vrtnica

‘trnat okrasni grm z raznobarnimi dišečimi cveti’

pkm.

ščipek || š'či:ipek -pka m ▶ V 'o'gradj
cve'te:ĩ š'či:ipek.

kor.

gartroža || 'ga:rtroža -e m ▶ 'Ga:rtrože
so 'sa:me 'ra:stle 'tam. 'Ga:rtrož 'ni:smo
'mɛ:li 'wɛ:ĩko.

☐ *gartroža*: SSKJ: star., Plet.: – (→ vrtnica); *ščipek*: SSKJ: p –, Plet.: +

vrtnica

zelena

‘začimbna rastlina s temno zelenimi deljenimi listi in gomoljasto odebelfeno korenino’

pkm.

celer || 'celer -a m ► 'Celer 'de:ɣvlemo v 'žüpo.

zeler || 'zeler -a m ► 'Zeler 'ma: 'vɛ:kše pa 'mɛ:nje na're:ɣzane 'li:ɣste 'kāk 'petʒɛɥ.

kor.

epuh || 'ɛ:pux 'ɛ:pxa m ► 'ɛ:pux 'ma: 'tɔ:ɥste go'mɔ:lje. ʈ k'lɛti sən 'mɛ:wa 'ci:əwo 'jəsən pa 'ci:əwo 'zi:mo 'fa:jn petər'si:l pa 'ɛ:pux, ze'le:je.

☐ *celer*: SSKJ: –, Plet.: –; *epuh*: SSKJ: –, Plet.: –; *zeler*: SSKJ: –, Plet.: –

zgniti

‘razkrojiti se, razpasti, navadno zaradi delovanja bakterij’

pkm.

zagniliti || zag'ni:ɣilitɣ -in dov. ► 'Dža:buke so 'dugo le'žāle 'nākli pa so zag'ni:ɣilile.

kor.

zgniti || zg'ni:t zg'ni:jem dov. ► Zg'ni:je pa 'wa:xko 'wɛ:ɣko re'ci: ʈ 'ga:rtlno. 'Tam pa 'koj ʈ'ča:six 'wɛ:ɣko 'kaj zag'ni:je.

☐ *zagniliti*: SSKJ: –, Plet.: –; *zgniti*: SSKJ: +, Plet.: +

žajbelj

‘dišeča rastlina z dlakavimi listi in svetlo vijoličastimi cveti’

pkm.

žajfek || 'žāɣfik -a m ► 'Žāɣfik 'nūcamo p'ro:ɥti 'kāšli, za 'tɛ:ɣ al pa v m'le:ɣki 'küjanɣ.

kor.

žavbej || 'ža:ɣbi -ja m ► Iz 'ža:ɣbija si pa 'čaj 'ku:xam. 'Ža:ɣbi smo 'mɛ:li z'mi:əɾən za 'ča:je, če se je 'ki:əri prex'wa:do. 'Ža:ɣbijeɥ 'tɛ: 'pit, smo 'rəkli ʈ'ča:six.

☐ *žajfek*: SSKJ: –, Plet.: –; *žavbej*: SSKJ: –, Plet.: –

žganje 'žgana alkoholna pijača zlasti iz sadja, ki se dobi z dvakratnim kuhanjem'	
pkm.	kor.
šnops š'nops -a m ▶ Š'nops se ž'ge:ī. žganica žga'ni:īca -e ž ▶ 'Dā pa dŕ'go:ūč ž'gi:emo, do'bi:īmo žga'ni:īco. (Č)	šnops š'nops -a m ▶ Če je 'bō:wo 'wē:īko 'sa:dja, smo š'nops ž'ga:li.
□ šnops: SSKJ: nižje pog., Plet.: –; žganica: SSKJ: + (→ žganjica), Plet.: +	

žgati '(drugič) kuhati žganje'	
pkm.	kor.
prežigati pre'žigatī -an nedov. ▶ 'Dā pre'žigamo, 'tä f'čāšj pritā'čē:ī 'ficko, 'tä pa 'dālā tā'či:ē žga'ni:īca. (Č)	palirati pali:rat -am nedov. ▶ Ko se 'pārvo'bart ž'ge: al pa ko 'pārvo'bart š'nops 'ku:xa, p'ru:nt 'te:če. Se 'di:əwa p'ru:nt. In 'təsti p'ru:nt se še pa 'pəl 'a:no'bart 'ku:xa in 'tam 'wōn p'ri:de š'nops. Pa'li:ramo al pa d'ru:go'bart 'ku:xamo. 'Ta:krat, ko smo pa'li:rali, se je de'ja:nsko š'nops 'di:əwo, p'rej je 'biū pa p'ru:nt.
□ palirati: SSKJ: –, Plet.: –; prežigati: SSKJ: p ~, Plet.: +	

3.1 Analiza besedja

V slovarju predstavljamo 43 (26,5 %) od 162 knjižnih iztočnic, preverjenih na terenu, ki vodijo do 75 poknjiženih (različnih ali enakih) enobesednih in 13 dvobesednih narečnih iztočnic (*klatiti dol, nizka fižola, nizki grah, obrati dol, pobrati dol, pricajtna solata, rantasta fižola, rezati dol, rumeno korenje, skubsti ven, stepati dol, visoki grah, žolta mrkevca*). Med temi smo izpostavili predvsem tiste, ki se med obema primerjanima govoroma najbolj razlikujejo.

SSKJ ima v enakem pomenu, kot je izpričan v narečju, 43 leksemov, ki so prikazani kot samostojne iztočnice. Od tega je po en izraz prikazan kot narečni severovzhodni (*črnica*), nižje pogovorni (*šnops*), pogovorni (*prešati*), redek (*drožje*) ali starinski (*gartroža*), dva sta pogovorna (*preša, prešati*), trije so narečni (*čebul, ostroga, solzica*), po štirje pa so narečni vzhodni (*luk, lukec, murka, repincelj*). Petkrat v ustreznem slovarskem članku izpričani narečni pomen ni dokumentiran (*jež, prežigati, stepati, ščavje*¹⁸). Nezapisanih je 36 besed, v 7 primerih pa se iztočnice pomensko ne prekrivajo (*grah, kum, kumen, skedenj, skubsti, šajba, ščipek*).

Pleteršnikov Slovensko-nemški slovar (1894–1895) ima v enakem pomenu, kot je izpričan v narečju, 54 leksemov, ki so prikazani kot samostojne iztočnice. V dveh primerih v ustreznem slovarskem članku izpričani narečni pomen

¹⁸ Vendar v SSKJ tudi *šavje* z zgledom *korenjevo šavje* 'listje, perje'.

ni dokumentiran (*obrezovati, rezati*), nezapisanih pa je 31 besed, od katerih jih je večina prevzeta iz nemščine. Štiri poknjižene narečne iztočnice (*kloca, skedenj, skubsti, škloca*) se delno izrazno razlikujejo od slovarskih oblik v Pleteršnikovem slovarju.

4 Sklep

Na področju slovenskega narečnega (strokovnega) slovaropisja je bilo v zadnjega pol stoletja sicer opaziti porast števila narečnih slovarjev, ki pa se med seboj razlikujejo po obsegu, strukturi, globini, naboru zgledov, pristopu, prav tako pa glede na močno narečno razčlenjenost slovenščine samo točkovno pokrivajo slovensko jezikovno ozemlje.¹⁹ V prispevku smo na vzorcu izbranih govorov koroške in panonske narečne skupine, ki se zemljepisno ne stikata, predstavili osnutek primerjalnega narečnega strokovnega slikovnega slovarja, in sicer za tematsko področje *vrt in sadovnjak*. Menimo, da lahko tovrstni slovar, ki predstavlja novost v slovenskem narečnem slovaropisju, pomembno pripomore k določitvi arealov posameznih leksemov in njihovega pomenskega obsega ter k uresničitvi zamisli o slovenskih narečnih strokovnih slovarjih, ki bi se lahko primerjalno snovali za več narečnih skupin hkrati in tako predstavljali podlago za vsenarečni strokovni slovar.

Literatura

- Benko – Koletnik 2011 = Anja Benko – Mihaela Koletnik, Primerjalni terminološki narečni slovarček (za izbrano besedje s področja poljedelstva), v: *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja*, ur. Marko Jesenšek, Bielsko-Biala idr.: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2011 (Zora 75), 253–277.
- Gjurin 1986 = Velemir Gjurin, Načela sodobnega izrazijskega slovarja, v: *Slovenski jezik v znanosti* 1, ur. Ada Vidovič-Muha, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 151–187.
- Humar 2004 = Marjeta Humar, Stanje in vloga slovenske terminologije in terminografije, v: *Terminologija v času globalizacije: zbornik povzetkov s simpozija Terminologija v času globalizacije, Ljubljana, 5.–6. junij 2003*, ur. Marjeta Humar, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 17–31.
- Jež 1997 = Marija Jež, Iz tkalskega izrazja na Pohorju, *Slovensko naravoslovno-tehnično izrazje*, Ljubljana: ZRC SAZU, 209–216.
- Kenda-Jež 2002 = Karmen Kenda-Jež, *Cerkljansko narečje: teoretični model dialektološkega raziskovanja na zgledu besedišča in glasoslovje: doktorska disertacija*, Ljubljana, 2002 (razmnoženo).

¹⁹ Karmen Kenda-Jež in Peter Weiss ustno v Pišecah 14. septembra 2010.

- Kenda-Jež 2007 = Karmen Kenda-Jež, *Shranli smo jih v bančah: slovarski prispevek k poznavanju oblačilne kulture v Kanalski dolini* = *contributo lessicale alla conoscenza dell'abbigliamento in Val Canale*, Ukve: S. K. S. Planika Kanalska dolina – Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2007.
- Koletnik 2008 = Mihaela Koletnik, *Panonsko lončarsko in kmetijsko izrazje ter druge dialektološke razprave*, Bielsko-Biala idr.: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru (Zora 60).
- Leder 1991 = Zvonka Leder, Terminološka prizadevanja na Slovenskem, *Jezikoslovni zapiski* 1 (1991), 155–171.
- Lundberg 1999 = Grant H. Lundberg, Preliminary Report on Dialectological Fieldwork in Haloze, Slovenia, *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies* 2 (1999), 91–109.
- Mosel 2004 = Ulrike Mosel, Dictionary making in endangered speech communities, v: *Language documentation and description* 2, ur. Peter Austin, London: School of Oriental and African Studies, 2004, 39–54. (http://www.mpi.nl/lrec/2002/papers/lrec-pap-07-Dictionary_Endangered_SpComm.pdf, dostopno 9. 5. 2011)
- Orožen 2003 = Martina Orožen, Odvisnost narečnega besedišča in načina upovedovanja (izražanja) od spreminjajočega se načina življenja, v: Martina Orožen, *Razvoj slovenske jezikoslovne misli*, Maribor: Slavistično društvo Maribor, 2003 (Zora 26), 310–318.
- Plet. = Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar (1894–1895): transliterirana izdaja*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006 (Slovarji).
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana: SAZU – ZRC SAZU (izd.) – DZS (zal.), 1995.
- Svensén 1993 = Bo Svensén, *Practical Lexicography: Principles and Methods of Dictionary-Making*, New York: Oxford University Press, 1993.
- Škofic 2002 = Jožica Škofic, Narečni terminološki slovarji, v: *Evropsko leto jezikov – Sodobna slovenska književnost – Matija Murko*, ur. Marko Jesenšek, Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2002 (Zbornik slavističnega društva Slovenije 12), 258–263.
- Škofic 2004 = Jožica Škofic, Raziskovanje narečne terminologije v času globalizacije, v: *Terminologija v času globalizacije*, ur. Marjeta Humar, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2004, 61–75.
- Vidovič Muha 2000 = Ada Vidovič Muha, *Slovensko leksikalno pomenoslovje: govorica slovarja*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2000.
- Weiss 1990 = Peter Weiss, *Govori Zadrebke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami. Glasoslovje, oblikoslovje in skladnja: magistrsko delo*, Ljubljana, 1990 (razmnoženo).
- Weiss 1994 = Peter Weiss, *Teorija in praksa slovenskega narečnega slovaropisja: primer govorov Zadrebke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami: doktorska disertacija*, Ljubljana, 1994 (razmnoženo).

- Weiss 2000 = Peter Weiss, Označevanje v slovenskih narečnih slovarjih, *Jezikoslovni zapiski* 6 (2000), 27–43.
- Weiss 2006 = Peter Weiss, Besedje na kolesu v (slovenskem) narečnem slovarju z etimologijami, v: *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*, ur. Mihaela Koletnik – Vera Smole, Maribor: Slavistično društvo Maribor, 2006 (Zora 41), 328–335.
- Weiss 2009 = Peter Weiss, Novejši prekmurski narečni slovarji, v: *Slovenski mikrokozmosi – medetnični in medkulturni odnosi*, ur. Irena Novak Popov, Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2009 (Zbornik Slavističnega društva Slovenije 20), 52–62.
- Wiegand 2000 = Herbert Ernst Wiegand, Dialekt und Standardsprache im Dialektwörterbuch und im standardsprachlichen Wörterbuch, v: Herbert Ernst Wiegand, *Kleine Schriften: eine Auswahl aus den Jahren 1970 bis 1999 in zwei Bänden* 1: 1970–1999, ur. Matthias Kammerer – Werner Wolski, Berlin – New York: de Gruyter, 2000, 642–664.
- Zgusta 1991 = Ladislav Zgusta, *Priručnik leksikografije*, Sarajevo: Svjetlost, 1991. Prevod dela *Manual of Lexicography* (1971).

A comparative technical (picture) dialect dictionary for vocabulary from the thematic field *garden and orchard* in selected subdialects of the Pannonian and Carinthian dialect groups

Summary

This article presents a draft model for compiling a comparative technical (picture) dictionary. It is presented using the example of vocabulary from the thematic fields *garden* and *orchard* on a sample of selected subdialects of the Carinthian and Pannonian dialect groups. The dictionary contains 43 (or 26.5%) of 162 headwords verified in the field that lead to ninety standardized (different or identical) single-word headwords and thirteen two-word dialect headwords. Among these, the ones are highlighted that differ the most between both subdialects compared. We believe these types of dictionaries, which are new to Slovenian dialect lexicography, contribute significantly to defining the areas of individual lexemes and their semantic range, and to the idea of Slovenian dictionaries of dialect vocabulary.